

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ

UZUN TEZ ÇALIŞMASI

ÇATIŞMA İÇİNDE ÇATIŞMA:

“ESKİ ve YENİ DÜZEN”

Rehber Öğretmen: Abdullah Şahin

Öğrencinin Adı: Işıl

Öğrencinin Soyadı: KILIÇ

Diploma Numarası: 001129-0119

Sözcük Sayısı:3983

Araştırma Sorusu: Yaşar Kemal’in *Demirciler Çarşısı Cinayeti* adlı yapıtında eski yeni çatışması nasıl ele alınmış?

İÇİNDEKİLER

ÖZ(ABSTRACT)	2
GİRİŞ.....	3
1. Eski-Yeni Çatışmasının Toplumsal Nedenleri.....	5
a. Ağalık Sistemi.....	6
b. Otorite Sorunsalı.....	10
c. Toplumda Dengelerin Değişimi.....	12
2. Eski-Yeni Çatışmasının Bireysel Nedenleri	
a. Ağaların İçsel Çatışması.....	14
b. Yeni Kuşağın Bakış Açısı.....	15
c. Ailesel Zorunluluklar.....	17
SONUÇ	19
KAYNAKÇA.....	22

ÖZ (ABSTRACT)

İB programı A1 dersi kapsamında, uzun tez olarak hazırlanan bu çalışmada, Yaşar Kemal'in *Demirciler Çarşısı Cinayeti* adlı yapıtında 'eski düzen ve yeni düzen' kavramları arasındaki çatışma yapıttaki temel izlekler ve karakterler çerçevesinde incelenmiştir. Bu anlamda yapılan incelemelerde yazarın bireyler, düzen ve yenileşen toplumsal sistem arasında çatışma yaratması gözlemlenmektedir. Tezin giriş bölümünde yapıtın genel kurgusu ve yazarın yarattığı çatışma belirtilmiştir. Gelişme bölümünde ise yaratılan eski düzen yeni düzen çatışmasının toplumsal ve bireysel nedenleri incelenmiştir. Yapıttaki temel izlek olan kan davasının ortaya çıkardığı sorun iki ana başlık altında incelenmektedir: '*Eski Yeni Çatışmasının Toplumsal Nedenleri*' ve '*Eski Yeni Çatışmasının Bireysel Nedenleri*'. '*Eski Yeni Çatışmasının Toplumsal Nedenleri*' başlığı alt başlıklar olarak; ağılık sistemi, otorite sorunsalı ve toplumdaki dengelerin değişimi kavramları ile işlenmektedir. Sonuç bölümünde ise düzen kavramının zaman içindeki değişiminin var olan sisteme etkisi irdelenmiştir.

(131 sözcük)

GİRİŞ

Geçen zaman ile birlikte var olan sistemlerin yerlerini yeni düzenler alır. Bunun temelinde değişen beklentiler, ekonomik kalkınma ve yeni sisteme uyum sağlama etkenleri yer almaktadır. Yaşar Kemal'in Demirciler Çarşısı Cinayeti yapıtındaki temel izlek olan kan davası, eski ve yeni düzen çatışması içinde işlenerek, her iki düzenin de sorgulanmasına yol açmaktadır. Değişen ekonomik dengeler, teknolojik gelişimler ve yeni kuşağın farklı bakış açısı ardında geleneklerin ağır bastığı kan davasının ayakta kalma çabaları eski yeni düzen arasındaki çatışmayı doğurmuştur. Bunu da ortaya çıkarmak için uzam olarak sonradan verimli hale gelen, yabancı Akçasaz toprakları ele alınmaktadır ve eski yeni çatışması toplumun farklı kesimlerinden karakterlerin bakış açısının verilmesiyle hem toplumsal hem de bireysel etkiye sahip olduğu gözler önüne serilmektedir.

Kan davasının etkisinin sadece bireysel çapta etkisi olmadığını göstermek için yazar, etkilerinin topluma da yansıdığını farklı karakterlerin bakış açısına yer vererek gösterilmektedir. Kalıplaşmış bir düzen sistemi olan ağalık sisteminin eleştirilmeye ve manevi güç kaybetmeye başladığını sergilemek için de yazar ağalık sistemine karşıt olacak sonradan zenginleşen bir kesim yaratmaktadır. Böylelikle yapıtta ağalar hem kendi aralarında hem de yeni düzenin getirileri olan sonradan zenginleşmiş kesim ile mücadele içinde yer almaktadır. *'Eski Yeni Çatışmasının Bireysel Nedenleri'* başlığında ise; temel izlek olan kan davasının eski yeni çatışmasındaki bireysel nedenlerini incelenmektedir. Bireysel düşüncelerin yapıtta farklı bakış açılara yer verilerek sunulmaktadır. Eski yeni düzen çatışması ışığında ortaya çıkan iç çatışmalar, yeni kuşağın bakış açısı ve ailesel zorunluluklar alt başlık olarak ele alınmaktadır. Yazarın hem

toplumsal hem de bireysel nedenler yaratmasının temelinde sorunların her iki kısmı da etkileyeceğini göstermektedir. Ağaların yaşamındaki zorunlulukların getirdiği karmaşa iç çatışma yaratmaktadır, bu sebeple de eski yeni çatışması ortaya konulmaktadır. Yenilenen düzen çerçevesinde ağaların kendi içlerinde ve yenilik ile mücadelesi toplumsal ve bireysel nedenler olarak öne çıkmaktadır.

1.Eski Yeni Çatışmasının Toplumsal Nedenleri

Anadolu’ da yıllar boyunca ağalık sistemi boy göstermiştir. Bu sistemin oluşmasında merkezi yönetimin güçsüzlüğü ve halkın güçlü olanın yanında olma güdüsü etkili olmuştur. Ağalık sisteminin oluşması da ağaları iktidar mücadelesine sürüklemiştir. Yaşar Kemal’in Demirciler Çarşısı adlı yapıtındaki temel izlek ağalık sistemindeki iktidar savaşı sonucu doğan kan davasının toplumu ve ağaların hayatlarını eski yeni çatışması yaratarak etkilemesidir. Eski düzen; ağaların kan davasına devam etmesi, toprakları ırgatlar ile işlenmesi, mutlak gücün ağalık sistemi olarak görülmesi iken; yeni düzen toprakların makineler ile sürülmesi, hükümetin mutlak güç olarak görülmesi ve parayı elinde bulunduran kesimin değişmesi bu sebeple de ağalık sisteminin eleştirilmesi gibi kavramları barındırmaktadır.

Kan davasının çok eskilere dayanması Akçasaza’daki iki güçlü aileyi; Sarıoğlu ve Akyollu ailelerini nesilden nesille kan davasının devamlılığına teşvik etmiştir. Ne zaman başladığı bilinmeyen kan davası, Çukurova uzamında iki ağayı: Derviş Ağa ve Mustafa Ağa’yı karşı karşıya getirmiştir. Kan davasının başlama nedeni bilinmese bile devam etmesi, geleneklere ve sorgulamadan alışılabilmiş yargılama sisteminin yeni kuşaklara aktarılması ile sağlanmıştır. Yapıtta ağaların kan davası sebebiyle yaşadıkları iç çatışma ve oğullarının davaya karşı yeni düzenin bakış açısını temsil eden bir tarzda yaklaşımı, süregelen kan güdümünün dönem şartlarında devam etmemesi gerektiğini gözler önüne sermektedir. Kuşaklar arası yaşanan çatışma yeni düzene uyma çabasının yarattığı çekişmeyi sergilemektedir. Lakin eski düzenin bağlayıcı ailesel ve toplumsal zorunlulukları ağaları geçmişlerinden kopamamalarına ve yeni

düzenin getirdiği teknolojik ve toplumsal düzene geçememelerine de etkili olmuştur. Ağaların eski yeni düzen çatışmasında yaşadıkları sorunlardan biri de; ağalık sistemi tek ve mutlak güç iken, ayrıca toprak sahipleri kayıtsız şartsız ağalar iken yeni düzen ile birlikte sonradan zenginleşen bürokrasinin oluşturduğu kesim, ağaların topraklarına göz dikmesidir. Bu durum yapıtta eski ve yeni düzen çatışmasının bireysel, ekonomik ve toplumsal boyutta sorun yarattığını göstermektedir. Olayların Çukurova'nın Akçasaza bölgesinde işlenmesi yapıttaki temel sorunların özünde güç mücadelesi ve doğanın insanoğlunu yönlendirmesi gerçeği olduğunu göstermektedir.

Demirciler Çarşısı Cinayetinde temel izlek olan kan davası eski yeni çatışmasını oluşturmuştur ve etkileri toplumsal bir boyut kazanmıştır. Bu etki yapıtta başvuru iç monolog anlatım tekniği ile gözler önüne serilmektedir. Kan davasının etkilerinin sadece, odak figürler olan Mustafa ve Derviş Ağa üzerinden anlatılmaması ve toplumun her kesiminden karakterlerin bakış açısına başvurulması temel izlek olan eski yeni çatışmasının, toplum üzerindeki etkisinin yansıtılmasında etkili olmuştur. Esnafların, sonradan zenginleşen kesimin, ağaların oğullarının ve adamlarının yapıtta bakış açılarının iç monolog ve diyalog anlatım teknikleri ile verilmesi eski yeni çatışmasının toplumun her kesiminin bakış açısından gözlenmesine olanak sağlamıştır.

a. Ağalık Sistemi

Ağalık sistemi Anadolu coğrafyasına özgü bir yönetim olgusudur. Osmanlı Dönemi'nde de, ilk Cumhuriyet yıllarında da Anadolu' da yer alan gerçekliklerden biri de ağalık sistemidir. Bölgesel etki kapsamına sahip olan ağalık sistemi, ulusal yönetim ile kıyasla daha çok bağlılığa ve benimsenmeye müsaittir. Bu sebepten ötürü ağalık sistemi uzun yıllar boyunca devam etmiş bir olgudur.

Demirciler Çarşısı Cinayeti yapıtında Akçasazın iki ağası yıllarca hüküm sürmüş ailelere mensuplardır ve bu bölgeler Cumhuriyet sistemine geçmiş bile olsa buralarda kalıplaşmış ağalık sistemi hüküm sürmektedir. Anadolu insanının alışkanlıklarından kopmasının zorluğu var olan sistemin sorgulanmamasına sebep olmaktadır bunun nedeni de toprak sahibi olan ağalara ekonomik açıdan bağlı kalınmasıdır. Feodal bir düzen yapısı içerisinde yıllardır süren ağalık sistemi, toplumun ekonomide güç kazanan kesimi artık bu sisteme bağlı kalma zorunluluğunun olmaması ile var olan maddi ve manevi gücünü yitirmeye başlamıştır. Bu süreç eski yeni düzen çatışmasının ağalık sistemi üzerindeki etki yaratmaktadır.

Akçasaz'ın Ağaları; Derviş Sarioğlu ile Mustafa Akyollu'dur. İki ağanın arasında yıllar boyunca süren kan davasının yarattığı eski yeni çatışması yapıtın temel izleğidir. Yapıt boyunca yaşanan olayların temelini kan davası oluşturmaktadır. Bu kan davasının ne zaman, nerede, kimler tarafından başlatıldığı bilinmemektedir. Bu durum ise bireysel hırsların, geleneklere bağlı kalma olgusunun iki aileyi de kan davasının devamlılığını zorunlu hale getirmesine yol açmıştır:

“Sarioğullularla Akyollu Beyleri can düşmanıydılar. Aralarında kan gütme vardı. Kim kimi nerede görürse vuruveriyordu. Bu kan gütme ne zaman, nerede, niçin başlamış kimse bir şey bilmiyordu. Böyle görmüşler, böyle sürüp gidiyordu.” (Kemal, sf:109)

Derviş Bey ile Mustafa Bey birbirlerini tanımamaktadırlar lakin yıllardır birbirlerini tanıyormuş gibi her bilgiyi bilmektedirler. Miras bırakılan kan davasının birbirlerini tanınmasalar bile iki ağanın asıl amacı haline geçmesi, geleneklere olan bağlılığın eski düzen doğrultusunda devam ettiğini göstermektedir. Temel önceliklerinin kan davası olması onları tanımadan düşman olmaya itmiştir. Kan davasının sürmesindeki temel nedenler, güç tutkusu, hırs ve ailesel beklentiler olmuştur. Bu nedenler iki ağayı da kan davasının devamlılığına mecbur bırakmıştır. Mustafa

Akyollu'nun kardeşi Murtaza Bey öldürülünce aralarındaki öfke daha da artmıştır. Mustafa Ağa'nın temel amacı Derviş Ağa'yı öldürmek olmuştur. Bu amacın temelinde ailesel beklentilerin rolü büyüktür. Mustafa Ağa'nın annesi Karakız Hatun yapıcı bir tutum sergilemek yerine kan davasının devamlılığını savunan bir rol oynamıştır. Yapıttaki bölümlerin farklı karakterlerin gözünden anlatılması, karakterlerin kan davasına ve dönemin koşullarına olan bakış açısını gözler önüne sererek eski ve yeni düzen çatışmasının izlerini göstermektedir. Bu çatışma ağalık sisteminin eski düzene nasıl bağımlı kaldığını iç monolog anlatım tekniği ile gözler önüne sermektedir. Derviş Bey'in ölüm korkusu iç monolog anlatım tekniği sayesinde verilmiştir:

“ Bu kadar tedbire karşın yine de korkuyordu. Başını yastığa koyunca bir daha uyanamayacağını sanıyordu... Onu unutmayacak tek bir kişi vardı, hiç unutmayacak, ta yüreğinin başında sonuna kadar duyacak, mezarına kadar onu taşıyacak, Akyollu Mustafa Bey.”(Kemal,sf:90)

Derviş Bey'in kan davasından duyduğu ölüm korkusu iç monolog anlatım tekniği ile sağlanmakla beraber iç çatışması da bu yolla sergilenmektedir. Ölümden kaçış olmadığını anlaması kan davasının kısır döngüye dönmüş olmasından kaynaklanmaktadır. Ona göre başa gelen ve karşı tarafı öldüren kişi mutlaka öldürülecektir. Bu durum yapıttaki ölüm kavramının alın yazısı olarak görülmesine ters düşmektedir. Yaşam, ağalar tarafından sadece kan davası olarak görülmektedir ve ne yaparlarsa bunu kan davası uğruna yapmaktadırlar. Dönemin şartlarının ve koşullarının değişmesiyle birlikte zorunlu oldukları bu durum ağaların içsel çatışma yaşamalarına sebep olmuştur.

Ağaların arasındaki bitmeyen kan davasında, ikisini de aynı düşünceye ve ortak çözüm yoluna iten şey, kasabanın sonradan zenginleşen ileri gelenlerinin göz diktikleri toprakları olmuştur. Ağalar ortak düşmanlarının kurduğu hükümetçi sistemin kendi adalet sistemlerinden daha etkin

olduğunu anladıklarında ikisi de Ağır Ceza Başkanı'na gitmişlerdir. Topraklarının elden gideceğini anlamalarındaki gecikmenin temel sorunu, iki ağanın da önceliğinin ve tek amaçlarının kan davası olmasından kaynaklanmaktadır. Bu gerçekliği fark ettiklerinde ise yasal adalet sistemi temsilcilerine başvurmaları, kendi adalet sistemlerinin yeni sistem karşısında zayıfladığının göstergesidir. Bu durum yapıtta diyalog anlatım tekniği ile sağlanmaktadır. Ağaların ve savcının mevcut duruma olan bakış açısı diyalog sayesinde gözler önüne serilmektedir;

“ ‘Sizin için bu kasabadan ayrılmak bu kadar ağır mı?’ ” diye sordu, kendi kendine sorar gibi, dudakları kıpırdamadan, duyulur duyulmaz bir sesle.

Onun tıpkısı, utançlı, usulca :

‘Bizim için toptan ölmektir bu,’ diye konuştu Mustafa Bey. ‘Bizi sürgün ederseniz, biz biteriz, yok oluruz. Düşmanlarımız da bunu bildiği için, yalnız be yalnız topraklarımıza konmak için, Akçasazı daha kolay pay edebilmek için... Bizi sürdürmek istiyorlar.’”(Kemal, sf:440)

Ağalar hem kendi içlerinde hem de birbirlerine karşı savaş verirken, Akçasaz'ın topraklarındaki doğal zincir de kendi içinde mücadele vermektedir. Güçlü, güçsüzü yenmektedir ve doğadaki düzen kendi kendine kurulmaktadır. Bu durum yapıtta güçlünün güçsüzü er geç yeneceğini göstermektedir. Mustafa Ağa, Derviş Ağa'yı pusuya düşürmek için beklerken toprağın üstünde ölü bir böceğin karınca tarafından taşınmaya çalışılmasını seyretmiştir. Böcek kendisine göre büyük olduğu için günlerce uğraştıktan sonra karınca böceği orada bırakmıştır. Mustafa Bey daha sonra iki büyük karıncayı birbirleriyle kavga ettirmeye çalışmıştır. Karıncalar istemese de onları zorlamıştır. Mustafa Ağa'nın bu hareketi yapıtta zorunlu hale getirilen kan davasının bireylerin kendi iradeleri dışında davranma zorunluluğunu güdülemesidir. Karıncalar içinden en güçlü olan

bu iki karınca ağaları temsil etmektedirler. Mustafa Bey onları zorla kavga ettirerek olası bir dövüşü tetiklemektedir, tıpkı gelenek ve beklentilerin ağaları yönlendirmesi gibidir. Karıncanın yerinden kaldıramadığı ağır, ölü böcek ise, kalıplaşmış töre ve uyulması gereken kan güdümünü temsil etmektedir. Tek başlarına bu sorumluluğu devam ettirmek ağaların gücünü aşmaktadır. Yapıtta kullanılan sembolizmin amacı doğa betimlemelerinin ağalık sistemi ile olan benzerliklerin yansıtılmasıdır. Ayrıca yapıtta ağaların karşılaştıkları zorluklar doğa betimlemeleri sayesinde yansıtılmaktadır. Kan davası ile doğanın ilişkisi ‘sarı yağmur’ sembolü ile gösterilmiştir. Sarı yağmur; ölümlerde, ölüm planlarında yağmaktadır. Kan davasının her adımında ortaya çıkan sarı yağmur bu davayı sembol etmektedir:

“Sanki bu yağmur bin yıldır böyle durmadan yağıyor, hiç durmadan da yağacak. Kirli, karanlık, kaygan, çamur içinde, yeşilsiz kül gibi...” (Kemal, sf:60)

Yağmurun sarı olması; bıkkınlık, sıkıntı ve belirsizliği göstermektedir. Yapıtta olayların ardında veya başında yağın sarı yağmur, her olayın içinde kan davasının etkisi olduğunu ve belirsizliğin ağaların peşini bırakmayacağını sergileyerek kan davasını temsil etmektedir.

Yapıttaki Akçasaza uzamı birçok izleğin temelini oluşturmaktadır. Ağalık sistemi bu topraklarda hüküm sürmektedir, kan davası izleği bu topraklarda gelişmektedir, kasabanın ileri gelenleri bu toprakları istediği için ağalar ile çatışacaktır. Akçasaz ise dikenli, yabanıl ve bataklıklardan oluşan topraklardır. Bataklıklar kurduğunda ise ortaya verimli araziler çıkmaktadır. Yıllarca salgın hastalıkların kaynağı olan ve birçok insanı öldüren bu toprakların değeri kuruyunca ortaya çıkmaktadır. Akçasaza’nın kendine has yabanıl özelliği anlatılırken, betimlemelerden yararlanılmıştır. Kullanılan betimlemeler, hedef haline dönüşen bu toprakların aslında zorlu, vahşi ve bilinmeyen yönünü ortaya çıkarmaktadır.

“*Yel Veli:*

‘Hadi öyleyse Akçasaza... Bir ordu gelse bizi bulamaz Akçasazın zincarında, bükünde.’”

(Kemal, sf:101)

Akçasaz’ın yabanılığını gözler önüne sermek için kullanılan betimlemeler ve diyaloglar, bu uzamın kan davası kadar karışık ve zorlu olduğunu gösterdiği için eski düzenin bir temsilcisidir. Ağalar bu topraklara manevi miras gözüyle bakarken sonradan zenginleşen kesim Akçasaza para getirecek bir hazine olarak bakmaktadırlar. Bu bakış açısı, yapıdaki eski yeni çatışmasının nedeni olan Akçaza topraklarının ağalar için anlamını ve sonradan zenginleşenler için anlamının farklılığı gözler önüne sermektedir.

b. Otorite Sorunsalı

Otorite olgusu devlet tarafından yürütülmesi ve denetlenmesi gereken bir olgudur. Sistemde denetlemeler olmayınca toplum kendi kendine bir otorite figürü yaratmaktadır. Toplumun kendi içinde oluşturduğu sistemin temel gerekçeleri ise inanılan gelenekler, maddi zorunluluklar ve toplumsal hareket etme güdüsüdür. Bu yapını sebebiyle köylü de esnaf da devlet adamları da ağaların sistemine mensuptur. Yapıtta da Akçasaz’ın iki ağası toplumdaki otoritelerini yıllar boyunca sürdürülmüş hükümlerinden almaktadırlar.

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte zenginleşmeye başlayan ve devletin yönetim organlarında görev alan orta sınıf, yıllardır süren ağalık sistemini sorgulamaya ayrıca da ekonomik rekabet ortamına girmeye başlamıştır. Değişen ekonomik statüler ile birlikte sonradan zenginleşen kasabanın ileri gelenleri, ağalık sistemini yıkmaya ve kendi çıkarlarına uygun düzen kurmak

istemektedirler. Kasabanın ileri gelenleri, Cumhuriyet ile birlikte toprak ve mevki sahibi olmuş kişilerdir ve eskisi gibi ağalara boyun eğmek istememektedirler, bunun temel sebebi ise sonradan edinilmiş ekonomik refahtır. Ortak amaçları ise verimli toprakların ve otoritenin sahibi ağaların ellerinden bu toprakları kendi menfaatleri için almaktır. Bu durum eski düzen ile yeni düzen arasında çatışma yaratmaktadır.

Kasabanın ileri gelenleri; Kabakçıoğlu Mahir Bey, Süleyman Sami, Hacı Kurtboğa, Cafer Özpolat, Ala Temir, Süleyman Aslansoypençe ve Muallim Rüstem Bey'in ortak noktaları hepsinin de sonradan varlıklı olması ve Akçasaz'ı ağaların ellerinden almak istemeleridir. Devlet adamlarına yakın olmaları kasabanın ileri gelenleri açısından önemli bir avantajdır çünkü bu sayede istedikleri işleri rüşvet veya mevki vaat ederek gerçekleştirmektedirler. Bu durum yapıttaki güç anlayışının sorgulanmasına yol açmaktadır. Ağaların güçleri topraklarına ve yıllardır süren hükümlerine dayanırken, kasabanın ileri gelenlerinin güçleri sonradan edinilen mevkilerine ve ekonomik statülerine dayanmaktadır. Ağaların sistemini eleştirirken, devletin güçlülüğünü, cesurluğunu ve Avrupalaşmasını her fırsatta dile getiren kasabanın ileri gelenleri, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ideal prensiblerinde ağalık kavramının yer almaması gerektiğini kendi menfaatleri için vurgulamaktadırlar. Bu durum devlet otoritesinin kişisel çıkarlar uğruna kullanıldığını. Ağalık sistemini yıkmak isterlerken rüşvet, adam kayırma ve işkenceyi kullanmaları yeni düzenin de içinde adaletsizliklerin yaşandığını gözler önüne sermektedir;

“Vetan sana minnettar kalacak Müddeiumumi Bey. Vetan senin bu hizmetinden dolayı... Yarın tel çektireceğim Ankaraya, bu Müddeiumumi şöyle aslan, böyle kaplan diye... Bu Müddeiumumi şöyle kaçır, böyle kuyruk tutar diye... Kasabamızın büyük Müddeiummi şerefine. Var olsun.”
(Kemal, sf:491)

Kasabanın ileri gelenleri ile devlet adamlarının yaptığı işbirliğinin temelinde elde edilecek topraklar vardır lakin kasabanın ileri gelenleri amaçlarını devletin çıkarı ve mutlak adalet sisteminin etkinliği göstermektedirler ve bu yolda da rüşvet ve mevki vaat etmektedirler. Amaçlanan hedef ile takındıkları tavırlar ters düşmektedir. Bu durum da otorite eksikliğinin bireylerin çıkar doğrultusunda hareket etmesine sebep olarak bir izlek oluşturmuştur.

Yapıtta sıklıkça tekrarlanan “O iyi insanlar, o güzel atlara bindiler çekip gittiler” leitmotifi eski düzeni temsil eden ağaların otoritesinin yıkılmaya başlanmasıyla, düzenin, yiğitliğin, dürüstlüğün bozulduğunu ve yeni düzenin rüşvet, adam kayırma gibi güdülerıyla var olan düzenin bozulduğunu ifade etmektedir. Özellikle bu ifadenin yapıtın başında ve sonunda yer verilmesi de yapıt boyunca değişmeyecek olan eski düzenin yeni düzene göre daha dürüst ve yiğit olduğunun yapıt boyunca değişmediğini lakin eski düzenin yerini değişen zaman ile birlikte yeni düzenin yer aldığını gözler önüne sermektedir.

c. Toplumda Dengelerin Değişimi

Ağalar ile kasabanın ileri gelenleri arasındaki mücadele, kasaba halkını düşünsel boyutta taraf tutmaya sürüklemiştir. Kimi yıllardır süregelen Ağalık sistemini savunurken, kimi de gücün kasabanın ileri gelenlerinin elinde olduğunu düşünerek onları savunmuştur. Halkın bölünmesi iki farklı düzenin de çatışmasını göstermektedir. Hükümetin kendi düzenini kurmasını isteyenler bir yana, Ağaların kurulu düzenlerine sadık kalıp devamlılığını isteyenler de vardır. Bu kişileri temsil eden iki önemli karakter; Kambur Tellal ile Demirci Mustafa'dır. Kambur Tellal ve Demirci Mustafa, ağaların sürülmelerini istememektedirler çünkü onları kurulu düzenin yapıtaşı olarak görmektedirler ayrıca da vefa borçlarını kişisel çıkarlardan üstün tutmaktadırlar;

“Tam yirmi yıldır unumu değirmeninden Derviş Bey gönderir. Yağımı çiftlikten Mustafa Bey verir... Benim şurada kazancım ne ki, Derviş Bey her kasabaya gelişince cebine bir yirmi beşlik koyar... Ya Mustafa Bey, her zaman evime, her kurban bayramı bir koyun gönderir, ben ona ne yaparım, hiiiç... Kalabalığın içinde düşmanın gözünü kör olsun derim. Şimdi ben ne yapayım ben...” (Kemal sf:350)

Ağaların halkın üzerindeki olumlu etkileri gözler önüne seren Demirci Mustafa ile Kambur Tellal aynı zamanda da yeni düzende görülmeyen sadakat duygusunu ortaya çıkarmışlardır. Kasabanın ileri gelenlerine başkaldırmaları ağalara duyulan vefayı kanıtlamaktadır. Güçsüz olmalarına karşın kurulu düzenin devamlılığı için mücadele etmişlerdir. Kasabanın ileri gelenlerinin Demirci Mustafa’yı öldürtmesi yeni düzenin adaletinin sorgulanmasına yol açmıştır. Demirci’nin öldürülmesi Kambur Tellal’ın vicdan azabı çekmesine sebep olmakla birlikte cinayet suçunun da üstüne atılmasına göz yummuştur. Cinayetin üzerine atılmasına Kambur’un inkar etmemesinin ardında ise Derviş Bey’e duyduğu sadakat vardır. Yapıtta ağalara duyulan sevgi ve sadakat duygularının yeni düzenin rüşvet, işkence ve para olgularından üstün gelmesi, temel izleklerden olan eski düzene olan bağlılığın mutlaklığını kanıtlamıştır. Kambur karakterinin sakat, toplumca hor görülen ve aşağılanan bir karakter olarak tasvir edilmesi, toplumdaki en zayıf karakterin bile sevgisi ve vefası sayesinde güçlülere karşı boyun eğmeyeceğini göstermiştir. Derviş Bey’in Kambur’a hediye ettiği tabancayı cinayet aleti olarak göstermek isteyen, bu yolla da Derviş Bey’i topraklardan sürmek isteyen kasabanın ileri gelenleri karşısında Kambur’un masumiyeti ve sadakati gözler önüne serilmiştir;

“O pis tellaldan ne eklenir, demirciyi öldürenler bilmiyorlar mıydı ki bu kambur öldürülmeye değer. İşte bunu o alçak derebeyleri bilmezler... Bilmezler de böylesi alçak ödleklere tabanca

bile armağan eylerler... Alsınlar kamburlarını işte, görsünler yiğitlerini, nasıl bülbül olmuş da şakıyor karakolda..."

"Tabanca bulundu mu?"

"Sordum Yüzbaşım, tabancam yok, diyor. Bana kimse bir tabanca hediye etmedi diyor."...

"Bayıldı Yüzbaşım. Ne öldürme sebebini söylüyor ne de tabancanın yerini. Ben böyle bir çetin ceviz görmedim."(Kemal, sf:532)

Kambur Tellal'ın Ağalara karşı sadakati aynı zamanda alışlagelinmiş düzene de olan sadakatindedir. Kasabanın ileri gelenlerinin attıkları iftiralar ve uygulattıkları işkencelere rağmen Kambur'un bir şey söylememesi ağalık düzeninin güçlü duygulardan biri olan sadakate bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sadakat Mustafa Bey'in kardeşi Murtaza Bey'i öldüren Kürt Mahmut'ta da görülmektedir. Cinayetin Derviş Bey tarafından işlendiğini itiraf ettirmeye çalışan kasabanın ileri gelenlerinin tüm çabalarına ve döktükleri paralara karşın, Kürt Mahmut itiraf etmemiştir. Rüşvet, adam kayırma gibi yolların bile ağaların kurduğu düzenin sağlamlığını aşamadığının kanıtı olmuştur. Kürt Mahmut Derviş Bey'e bağlılığı ile ve cesareti ile kasabanın ileri gelenlerinin planlarının bozulmasına sebep olmuştur.

" 'Demek konuşmadı, öldü ha?' diye gülümsedi. " 'Demek koskocaman Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin gücü yetmedi ona. Bizi ölümlle yendi, aşk olsun.'" (Kemal sf:502)

Eski düzen ile yeni düzenin arasındaki farklardan biri de bağlılık ve dürüstlüktür. Ağalık sisteminin benimsediği bağlılık anlayışı içinde yeni düzenin zorlaması, rüşvet teklifi gibi yaptırımlara Kürt Mahmut'un boyun eğmemesi, temel izlek olan eski yeni çatışmasındaki bağlılık kavramının sorgulanmasına sebep olmuştur.

2. Eski Yeni Çatışmasının Bireysel Nedenleri

a. Ağaların İçsel Çatışması

Değişen zamanın getirdiği koşullar ağaların zorunlu olarak gördükleri kan davasının kendilerinde içsel çatışma yaratmasına sebep olmuştur.

Yaşadıkları içsel çatışma yapıtta kendi bakış açılarına yer verilmesi ile sağlanmıştır; ağaların modernleşen ve sanayileşen bir devlete uyum sağlamak istemeleri ve artık kendilerine yaptıkları zulmü durdurma arzuları lakin diğer taraftan ise karşı tarafı öldürmek ile ilgili hayaller ve planlar kurmaları içsel çatışmalarını kanıtlamaktadır:

“...Onlar kardeşimiz Cevdet Bey’i öldürdüler, biz de onların kardeşi Murtaza Beyi öldürdük. Artık tamam, bu iş burada bitsin. Bir bizden, bir onlardan... Ama bitmez. Akyollu akıllı bir adam, her şeyi inceden inceye düşünür ama bu işi burada bitirecek gücü kendinde bulamaz. Ben nasıl bulamadımsa, o da bulamaz... Bir gece şafağa karşı... Herkes uykuda. Konağın her köşesinde... Akyollu konağının her köşesinde birkaç kilo dinamit yerleştirilmiş... Sonra ateş... İçindekilerle birlikte... Mustafa Bey... Konağın yerinde yeller esiyor...”(Kemal, sf:73,75)

Derviş Bey Mustafa Bey’i işkence için anadan doğma soyduğu zaman fiziksel olarak çok benzediklerini fark etmiştir ve Mustafa Bey’i öldürmek için gözlerindeki yalvarışı beklemiştir lakin duyduğu saygıdan dolayı eli titremiş böylelikle de Mustafa Bey’i öldürememiştir. Bu durum ağaların fiziksel olarak benzemesine ve birbirlerine saygı duymalarına karşın eski düzenin getirilerine uyma zorunluluğu altında kalmalarının iç çatışma yarattığını kanıtlamaktadır.

b. Yeni Kuşağın Bakış Açısı

Mustafa Ağa ile Derviş Ağa'nın arasındaki kan davası, yenileşen ve gelişen sistemi fark edememelerine sebep olmaktadır. Tarım sektöründe yenileşen ve teknolojik boyuta gelen değişimler rekabeti arttırmaktadır. Daha çok üretim daha az ırgat çalıştırmak yeni düzenin amacı olmuştur. Ağalara göre güç halen topraklarının genişliğidir halbuki asıl güç o toprakları az insan gücü ile kısa zamanda işleyebilmek olmuştur. Mustafa ve Derviş Bey'in yenileşen düzene gözlerini kapamalarının en büyük sebeplerinden biri de sahip oldukları topraklarda yaşayan insanları geleneksel bir bakış açısıyla kendi halkları olarak benimsemeleridir. Ayrıca aralarındaki kan davası değişim sürecine odaklanamamalarına sebep olmuştur. Mustafa Ağa ile oğlu Mehmet Ali arasındaki düşünce farklılığının temelinde yenileşen sisteme ayak uyduramamak vardır. Yapıtta yeni kuşağın bakış açısı Mehmet Ali ve İbrahim Sarıoğlu üzerinden görülmektedir.

Mehmet Ali, çevresindekiler tarafından “yeni kuşak ağalar” ifadesiyle anılmaktadır. Bunun nedeni ise Mehmet Ali'nin yeni kuşak ağalar gibi kan davasını sürdürmek yerine, sahip oldukları toprakları teknoloji ile geliştirmek ve yeniliğe açık olarak eski sistemi eleştirmesindedir. Mehmet Ali'nin traktörlere olan ilgisinin temelinde yenileşen sistemin peşinde olması ve geleceğin karlı yatırımlarını görebilmesinden kaynaklanmaktadır. Kan davası yerine kendini modernleşmeye adanmış olması onun babası ile arasındaki farkı gözler önüne sermektedir. Mustafa Ağa ile ters düştüğü noktalardan biri de Mehmet Ali'nin insan gücü yerine makine gücüne geçilmesi gerektiğini savunmasıdır. Topraklarında çalışan köylülerin yenileşen tarım sistemine ters düştüklerini gören Mehmet Ali, geleceğin makinelere dayalı sistemine geçmek istemektedir lakin Mustafa Ağa geleneksel köylüye bağlı sisteminden ödün vermemektedir;

“ *Mehmet Ali de dikleşti:*

‘Hiçbir şey istemiyorum senin ilinden obandan, hem de adamlarından...’

‘Nedir öyleyse bu yaptığın?’

‘Başka bir çarem yok. Ya bu böyle olacak, ya da batacağız baba. Silinip gideceğiz.’

‘Niçin?’

‘Bak baba... Bundan böyle karabasanla, atla öküzle çiftçilik olmaz. Bundan sonra yarıcı olmaz.

Bundan sonra... Bir traktör bin insandır. Bir biçerdöver on bin...’

‘ Ama oğlum bunlar bizim adamlarımız, ilimiz obamız. Adı sanı kalmamış yıllardan bu yana Akyolluoğulları etle kemik gibi bunlarla bileyiz. Nereye giderler, ne yaparlar bunlar? ...’”

(Kemal, sf:275)

Baba-oğul arasındaki düşünce farklılığının temelinde Mustafa Ağa'nın geleneksel ve eski düzen kalıbı ile düşünmesi, Mehmet Ali'nin ise geleceğe yönelik yenilikçi tarzda düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Mehmet Ali'nin düşünceleri modern tarım düzenini yansıtmaktadır. Dönemin getirisine ayak uydurmak yok olmamak için önemlidir lakin Mustafa Ağa'ya göre değişimler geleneksel yapılarının bozulmasına neden olacaktır. Karakız Hatun'un torunu Mehmet Ali'ye olan kızgınlığının sebebi de kalıplaşmış düzenlerinin bozulmasını istememesidir.

Akyollular içlerinde yenilik ile geleneksellik arasında çatışma yaşarken, Derviş Ağa'nın oğlu İbrahim ise içinde bu çatışmayı yaşamaktadır. Bir yanı geleneksel düşüncelerin etkisinde kalıp kan davasına devam etmek isterken, diğer yanı Akyollular ile barışıp ortak çıkar bazında onlarla işbirliği yapmak istiyor. Bu içsel çatışmanın en büyük sebebi yetişmiş olduğu ortam, alışlagelinmiş kan davası güdüsü bunlara karşıt sanayileşen ve rekabetin arttığı toplum yapısının etkisidir;

“ ‘Ben,’ diyordu İbrahim, ‘Mustafa Ağa babamı öldürürse, nasıl olsa öldürecek, ben ne Mustafa Ağayı, hele ne de Memet Aliyi öldüreceğim. Ben Aliyle barışıp dost olacağım. Çocuklarımız hiç, hiç ölümden korkmayacak. Bizim tarlalarımız çok’, diyordu İbrahim. ‘Mehmet Ali de toprağa, tarlaya çok meraklı, toprakları az gelmiş de köylüleri kovmuş, ben Mehmet Aliye bizim toprakların yarısını veririm. Şu koca Anavarza yazısı bizim değil mi?’ Sonra korkuyor, korkusuna öfkelenip çıldırıyor, kuduruyor, deliriyor... ‘Öldüreceğim,’ diyordu İbrahim. ‘Öldüreceğim. Bir tek insan bırakmayacağım onlardan, ne erkek, ne de kadın... Şimdiye kadar atalarımız akıl etselerdi de onların kökünü kurutsalardı ne babam, ne babam, ne babam...’”

(Kemal, sf:454)

İbrahim’in yaşadığı iç çatışmanın yarattığı ikilem her iki ailede de görülmektedir. Dönemin getirdiği yenilikler ile geleneksellik arasında sıkışmışlardır. Lakin bir tek Mehmet Ali’nin gerçeği fark etmesine karşın geleneğin gücünü simgeleyen Mustafa Ağa’nın annesi Karakız Hatun tarafından susturulmuştur.

c. Ailesel Zorunluluklar

Kan davasının devamlılığına kendi hayatlarını vermiş karakterlerin en başında Karakız Hatun vardır ve bu tutumu tüm ailenin yeni düzene geçip geçmişi arkalarında bırakma hevesini engellemiştir. Yapıtta ilk Türkmen Türküleri ile birlikte ortaya çıkması, geleneksel bir tutumda olduğunu sergilemektedir. Oğlu Murtaza’nın ölümü ile dağlarda tek başına ağıtlar yakması lakin daha sonra duygularını dışa vurmaması ise Karakız Hatun’un güçlü bir karakter olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Karakız Hatun’un gençliğinde Bey kızı olması acılarını duygularıyla değil öç alarak yaşamasını öğretmiştir.

Aileyi kadın yönlendirir ve bütünleştirir. Yapıtta da Karakız Hatun'un geleneklere bağlı kalarak kan davasına teşvik edici baskıları ve söylemleri Mustafa Ağa'nın ailevi zorunluluklar altında kalmasına sebep olmuştur. Derviş Bey, Mustafa Bey'e işkence edip çırlıçıplak Karakız Hatun'un önüne atınca da Karakız Hatun oğlunun sağlığını değil, onurunu düşünmüştür. Bu tutumu geleneklerine olan bağlılığın, ailevi bağları zayıflattığını ve toplumsal zorunlulukların önceliğini kanıtlamaktadır.

Karakız Hatun'un intikam için, yeni kuşağı temsil eden karakterlerden biri olan Derviş Bey'in oğlu İbrahim'i öldürmesi ise, yaşına rağmen eski düzenin güdülerini yeni kuşağa da taşıdığını göstermektedir. Ailesel zorunlulukların ve geçmişin önüne geçememesi yapıtta eski düzenin varlığının sürmesine sebep olmuştur.

SONUÇ

Yaşar Kemal'in "Demirciler Çarşısı Cinayeti" yapıtında temel izlek olan kan davasının eski yeni düzen çatışması oluşturmuştur. Akçasaz uzamında işlenen kan davasının başlama zamanı, nedeni bilinmese bile ağalar tarafından devam ettirilmesi yapıtta gelenek kavramının ağalar üzerindeki baskısını gözler önüne sermiştir.

Ağaların kan davası sebebiyle ortaya çıkan çatışmadan en çok nasiplenen sonradan zenginleşen kesim olmuştur. Ağalık sisteminin otoritesini kırmak ve Akçasaz topraklarına sahip olmak isteyen sonradan zenginleşen kesim, ağalık sistemi ile kendi para ve mevki gücüne dayanan otoriteleri arasında çatışma yaratmıştır. Bu çatışma yaratılırken temel sorunun ağalık sisteminin yeni cumhuriyet sistemine ters düşmesi olarak gösterilse bile gerçek amacı sonradan zenginleşen kesimin Akçasaz topraklarına sahip olma planı yer almıştır ve toplumda eski yeni düzen çatışması yaratmıştır. Ağaların ve oğullarının kan davasına olan bakış açısındaki farklılıklar da eski ve yeni düzen arasındaki çatışmayı öne çıkarmaktadır. Makineleşmenin tarıma yansması ile az ırgat, çok ürün prensibi sonradan zenginleşen kısım tarafından benimsenirken, ağaların halen kendi köylülerini çalıştırmaları ve oğullarının teknolojik yaptırımlara geçme talebi karşısında eski ve yeni düzen çatışmasını oluşturmuştur. Ağaların gelenekler ve ailesel zorunluluklar arasında yaşadıkları çatışma eski yeni çatışmasının bireysel nedenlerini oluşturmuştur.

Modernleşen, makineleşen Türkiye içerisinde başlangıcı bilinmeyen kan davasının yer edinmesi eski ve yeni çatışmasının, toplum ve birey üzerindeki etkisini gözler önüne sermiştir. Değişen zaman çerçevesinde kurulu düzenlerin yıkılması yerini yeni düzenlere bırakmıştır. Bu değişimin temelinde toplumsal ve bireysel çatışmaların hayata yansması etkili olmuştur.

KAYNAKÇA

Kemal, Yaşar. Demirciler Çarşısı Cinayeti. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.